

Огляд основних інформаційних загроз для України (квітень – червень 2024 року)

Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва разом зі своїми партнерами – [Інститутом інформаційної безпеки](#) та [Центром Разумкова](#) – в межах програми «Дослідження суспільно-політичної та безпекової ситуації в Україні» презентує щоквартальні аналітичні огляди актуальних тенденцій безпекового середовища України – інформаційної безпеки, кібербезпеки, оборони та інших напрямів нацбезпеки держави.

ВСТУП

ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ РОСІЙСЬКОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

КВІТЕНЬ

- Військова допомога від США
- Теракт у “Крокус Сіті Холі”
- Саміт миру та тема мирних переговорів
- Французькі ініціативи
- Європейська та євроатлантична інтеграція України
- Дискредитація президента України та його найближчого оточення
- Інше

ТРАВЕНЬ

- Саміт миру
- росія воює з НАТО, а не з Україною
- Дискредитація європейських лідерів-друзів України
- Чорний ринок зброї
- Нелегітимність української влади
- “Україна – терористична держава”
- Україна не має права на існування

ЧЕРВЕНЬ

- Операція “Перевантаження”
- Нелегітимність Зеленського
- Постачання Україні зброї
- Саміт миру та мирні переговори
- Мобілізація в Україні
- Теракт у Дагестані
- Застосування ядерної зброї росією
- Нагнітання паніки в українському суспільстві
- Чорний ринок зброї
- НАТО воює на боці України
- Роль західних медіа в поширенні дезінформації
- Вибори до Європейського парламенту

ВИСНОВКИ

ВСТУП

Деструктивна діяльність російської системи поширення дезінформації, що включає глобальну мережу державних і афілійованих медіа, пов’язаних веб-сайтів, Телеграм-каналів,

профілів у соціальних мережах продовжує залишатися основною загрозою для збереження національного суверенітету України.

Абсолютна більшість інформаційних загроз пов'язана з продовженням підривної діяльності російських державних медіа та їхніх сателітів в інформаційному просторі України та її західних партнерів.

На звітний період припала значна кількість подій глобального масштабу, які російська федерація намагалася використати у своїх цілях для гальмування міжнародної підтримки України. Основними подіями, які виступили тлом для широкомасштабних російських дезінформаційних кампаній, були: голосування в Конгресі США за законопроект щодо військової і фінансової підтримки України, вибори до Європейського парламенту, підготовка до ювілейного Вашингтонського саміту НАТО, підготовка і проведення Глобального саміту заради миру в Україні. Серед тем, які отримали найбільшу увагу з боку проросійських медіа, – відновлення поставок в Україну озброєнь зі США та підготовка до передачі Україні літаків F-16, а наполеглива риторика Е. Макрона про перспективи відправлення в Україну військових інструкторів спричинила справжню істику у прокремлівських спікерів найвищого рангу.

Кількість знакових подій міжнародного значення, які відбулися впродовж відносно короткого проміжку часу, спонукали кремлівських медіафункціонерів до проведення активних і масштабних інформаційних інтервенцій з використанням максимального арсеналу наявних інструментів. До комунікації найбільш пріоритетних для Кремля наративів, як-от проведення Саміту миру, був залучений сам В. Путін. Обсяг і частота повідомлень, кількість і рівень спікерів, а також набір каналів комунікації були на максимальному рівні, якщо не безпрецедентними. За інформацією Європейської обсерваторії цифрових медіа (EDMO), проросійська дезінформаційна вебмережа “Pravda” після свого викриття зростала на території ЄС навіть швидшими темпами, ніж до цього¹.

Така активність російської дезінформаційної машини не залишилась непоміченою: відразу кілька європейських держав офіційно висловили свою стурбованість діями російської влади, а також активно захищали власний інформаційний суверенітет, зокрема, блокували діяльність організацій, що здійснювали координацію фейкових акаунтів у соціальних мережах та ботів, і створювали спеціально уповноважені на протидії дезінформації державні структури.

Серед актуальних внутрішньополітичних тем, до висвітлення яких долучалися прокремлівські канали поширення дезінформації, варто згадати зрив темпів мобілізації в Україні. Проте значна частина відповідальності за просування цієї теми лежить на українських центральних і регіональних Телеграм-каналах (особливо з аудиторією 50к+), які регулярно поширюють відверто неправдиву маніпулятивну інформацію для нагнітання негативної реакції українців на проведення передбаченої національним законодавством мобілізації.

Після оприлюднення українською стороною планів щодо проведення Глобального саміту заради миру в Україні на цьогорічному Всесвітньому економічному форумі в Давосі міністерство закордонних справ росії та державні медіа наполегливо працювали, щоб підірвати цей процес. З наближенням дати проведення заходу зусилля Москви як в публічній, так і в дипломатичній площині ставали все більш активними та помітними.

¹ <https://edmo.eu/publications/russian-disinformation-network-pravda-grew-bigger-in-the-eu-even-after-its-uncovering/>

Важливе місце у дезінформаційних атаках прокремлівських медіа посідала тема нелегітимності президента України В. Зеленського. В. Путін особисто публічно звинуватив Зеленського в нелегітимності, посилаючись на положення української Конституції, які встановлюють 5-річний термін повноважень президента України.

Фіксується збільшення кількості російських дезінформаційних атак проти європейських країн. Паралельно почастишали випадки виявлення на території країн-членів ЄС і США зареєстрованих організацій і організованих груп людей, що здійснюють підривну діяльність в інформаційному просторі відповідних країн на виконання завдань російських спецслужб. Цілями агресивних дезінформаційних кампаній стали низка європейських політиків найвищого рангу, резонансні рішення європейських і національних органів влади, індивідуальні та колективні плани урядів, зокрема щодо підтримки України у війни проти росії.

Масштаб, географія й інтенсивність дій російської дезінформаційної машини свідчать про те, що вона не відчуває нестачі ресурсів під час здійснення найбільш амбітних проєктів. Це підтверджують дані ГУР: російський уряд збільшує фінансування власних пропагандистських каналів (у 2023 році було витрачено на ці цілі 58 млрд руб. – еквівалент майже 500 млн дол. США).

В середині квітня Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки спільно з аналітичною компанією Osavul презентували дослідження «Виявлення та аналіз російських інформаційних загроз на тему корупції в українському медіапросторі». Результати дослідження засвідчили, що тема корупції активно використовується в рамках інформаційних спецоперацій рф проти України в українському інформаційному просторі на платформах Twitter/X, Telegram, Facebook, Youtube та вебсайтах² для дискредитації держави, органів влади та окремих посадових осіб.

За результатами березневого опитування Фонду «Демократичні ініціативи», понад 50% українців заявили, що отримують інформацію про російсько-українську війну з Телеграм-каналів³. Цей факт означає, що роль Телеграм-каналів, зокрема анонімних, у поширенні дезінформації та впливі на громадську думку є значною, чим сповна користуються ідеологи кремлівської пропагандистської машини.

ЗБІЛЬШЕННЯ ОБСЯГІВ РОСІЙСЬКОЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ

Ціла низка фактів, які були оприлюднені впродовж звітного періоду, засвідчили, з одного боку, активізацію зусиль російської дезінформаційної машини з поширення свого деструктивного впливу на громадську думку і порядок денний в багатьох розвинених демократичних країнах, а з іншого боку, продемонстрували ступінь проникнення і масштаб впливу росії на інформаційний простір і політичні системи країн-членів ЄС і НАТО. Можна впевнено стверджувати, що масштаб російської загрози для України та її західних союзників має наразі безпрецедентний характер: ніколи раніше в історії здатність росії проводити складні інформаційні операції на глобальному рівні не була такою очевидною.

² <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3853164-propaganda-rf-rozganae-temu-korupcii-dla-diskreditacii-ukraini-eksperti.html>; <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/tema-koruptsii-u-fokusi-informatsiynih-operatsiy-kremlya-proty-ukrainy-rezultaty-doslidzhennya-dezinformatsiynih-naratyviv/>

³ <https://dif.org.ua/article/dzherela-informatsii-pro-viynu>

На думку аналітиків Інституту вивчення війни (ISW), Росія активізувала інформаційні операції, щоб змусити Захід «самостримуватися» від допомоги Україні та підштовхнути Україну до переговорів на умовах Кремля⁴.

Географія виявлених слідів російського дезінформаційного впливу вражає: США, Франція, Німеччина, Чехія, ЄС,— і це лише ті країни, де проведення російських дезінформаційних операцій було підтверджено документально. На початку квітня голова комітету з закордонних справ палати представників Майкл Маккол заявив в інтерв'ю⁵, що російська пропаганда інфікувала значну частину Республіканської партії, виною чому є консервативні медіа, які майже дослівно передрукують елементи російської пропаганди. Слова М. Маккола підтвердив його колега по Республіканській партії, голова комітету з розвідки конгресу М. Тернер, який заявив, що елементи безпосередньої російської пропаганди можна почути під час дебатів у Конгресі і це становить серйозну загрозу національній безпеці США, оскільки впливає на виконання своїх функцій державними органами⁶.

Видання Washington Post у своїй статті на початку квітня повідомило⁷, що в розпорядженні редакції опинилося понад 10 різних документів, датованих з травня 2022 року по серпень 2023 року, які викривають пропагандистські операції Кремля, спрямовані на підтримку України в Сполучених Штатах, а також їх масштаб і методи. Файли є частиною серії витоків, які дозволили оцінити масштаб невійськових зусиль Москви з послаблення підтримки України у США, Франції та Німеччині, а також дестабілізації самої України.

За даними видання, росія нарощує свої пропагандистські операції в рамках другого фронту, який, за словами нинішніх і колишніх високопоставлених західних чиновників, став майже таким же важливим для Москви, як військова кампанія в Україні, особливо з огляду на те, що схвалення Конгресом подальшої допомоги стало критично важливим для здатності Києва продовжувати захищатися.

У травні канал CNN з посиланням на джерела в американській розвідці поінформував⁸, що в останні місяці росія значно активізувала свої зусилля з дезінформації, щоб дискредитувати президента України Володимира Зеленського та поставити під сумнів його легітимність. Хоча росія поширювала дезінформацію про Зеленського ще до початку повномасштабної війни, останні дані американської розвідки свідчать про її посилення.

Впродовж звітного періоду з'явилася безпрецедентна кількість повідомлень про фінансовані Кремлем мережі агентів, відповідальних за проведення інформаційних кампаній у країнах Заходу.

Про наявність “тришарового” плану дестабілізації України, який поєднує в собі перевагу на полі бою, дезінформаційну кампанію в Україні та ізоляцію на міжнародній арені,

⁴ <https://detector.media/infospace/article/225106/2024-04-05-rosiya-aktyvizovala-informatsiyni-operatsii-shchob-zmusyty-zakhid-strymatysya-ta-pidshovkhnuty-ukrainu-do-peregovoriv-isw/>

⁵ <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/04/06/when-top-republican-says-russian-propaganda-has-infected-gop/>

⁶ https://www.washingtonpost.com/politics/2024/04/07/russian-propaganda-republicans-congress/?itid=sf_politics_article_list

⁷ <https://www.washingtonpost.com/world/2024/04/08/russia-propaganda-us-ukraine/>

⁸ <https://edition.cnn.com/2024/05/15/politics/us-intelligence-russia-disinformation-zelensky/index.html>

на початку травня повідомив представник Головного управління розвідки Міноборони України⁹.

Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляен заявила¹⁰, що Європу наводнює дезінформація й маніпуляції з боку Росії, що може призвести до послаблення підтримки України. Останніми тижнями спостерігається багато кібератак, дезінформації, гібридних атак, довгострокових шпигунських кампаній, спрямованих проти країн ЄС.

До кампаній поширення російського інформаційного впливу в Європі залучені також відомі у минулому українські політики. Так, 27 травня стало відомо, що Європейський союз за запитом Чехії запровадив санкції проти колишнього народного депутата від забороненої партії ОПЗЖ Віктора Медведчука, а також підконтрольної йому медіаплатформи “Голос Європи” (Voice of Europe). Стверджувалося, що компанія “Голос Європи” є інструментом російської пропаганди, за допомогою якого Росія намагалася вплинути, зокрема, на вибори до Європарламенту¹¹.

А вже 30 травня бельгійські та французькі поліцейські провели низку одночасних обшуків в офісах Європейського парламенту в Брюсселі та Страсбурзі. Обшук також пройшов у будинку співробітника ЄП в брюссельському районі Схарбейк. Ці обшуки стали частиною масштабного розслідування проти російської кампанії впливу, під час якої виплачувалися гроші членам Європарламенту за поширення прокремлівської пропаганди, а також стали останньою подією в рамках поточного розслідування щодо компанії Voice of Europe, проти якої раніше цього місяця Європейський Союз ввів санкції за поширення кремлівської пропаганди¹².

Крім того, на початку червня незалежне українське видання Texty.org.ua оприлюднило результати свого піврічного дослідження “Американські гойдалки”¹³, в якому на основі аналізу медійних проявів діяльності американських політиків, лідерів думок і організацій було сформовано список осіб та організацій, які відтворюють у публічній площині наративи російської пропаганди. В результаті до списку потрапили 388 осіб та 76 організацій, які виступають проти допомоги Україні. В переліку – 116 членів Палати представників і 21 сенатор, які всі є республіканцями. Десятки журналістів, інфлюенсерів та експертів також закликають владу припинити підтримку України.

Це дослідження мало неабиякий резонанс, зокрема в США. На нього відреагував навіть І. Маск, закликавши внести Texty.org.ua до переліку терористичних організацій. Команда Texty.org.ua отримала на свою адресу багато погроз. Проте для нас важливим є висновок про те, що російська дезінформація має високу ефективність навіть у США, зокрема, в середовищі лідерів громадської думки та політиків. Можна скільки завгодно заперечувати звинувачення в проросійських поглядах, але коли конгресмен голосує проти підтримки України й аргументує своє рішення тезами, які повністю збігаються з класичними кремлівськими наративами, то

⁹ <https://www.pravda.com.ua/news/2024/05/3/7454040/>

¹⁰ https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3861001-evropu-zalivae-dezinformacia-j-manipulacii-z-boku-rosii-fon-der-laen.html?utm_source=substack&utm_medium=email

¹¹ <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/yes-zaprovadiv-sankciji-proti-viktora-medvedchuka-ta-platformi-golos-yevropi-50422071.html>

¹² https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3869165-v-ofisah-evroparlamentu-u-belgii-ta-francii-projsli-obsuki-cerez-vpliv-rf.html?utm_source=substack&utm_medium=email

¹³ <https://texty.org.ua/projects/112501/amerykanski-hojdalky/?src=main>

лишається лише визнати, що витрати Кремля на пропаганду в США виправдані, бо вони впливають на процес ухвалення рішень. Спроби вплинути на порядок денний фіксуються і в Британії, проте там вони поки що менше успішні через активну позицію уряду на підтримку України та ухвалення нового законодавства у 2023 році¹⁴.

Усвідомлення недостатності наявних засобів протидії російській пропаганді спонукало німецький уряд створити спеціальний відділ для протидії дезінформаційним кампаніям, зокрема російським, які, на думку уряду, прагнуть підірвати демократію та посіяти розбрат¹⁵. Ця ініціатива є наступним кроком правлячої коаліції з реалізації нинішньої стратегії національної безпеки Німеччини, ухваленої минулого року, яка визначає РФ як головну загрозу безпеці Німеччини. Спочатку контрдезінформаційний підрозділ, сформований за спільною ініціативою міністерств внутрішніх справ, закордонних справ та юстиції, розпочне роботу у складі 10 спеціальних аналітиків, а згодом кількість співробітників буде подвоєна.

Основна увага зосереджуватиметься на виявленні та розвінчанні дезінформаційних операцій у соціальних мережах, у тому числі тих, які можуть спонсоруватись Кремлем. Одним із прикладів є так звана кампанія "Doppelgaenger", яка, за даними німецького уряду, за кілька тижнів згенерувала понад мільйон постів у соцмережі X з десятків тисяч фейкових акаунтів.

КВІТЕНЬ

- *Військова допомога від США*

Після багатомісячного блокування законопроекту про фінансову і військову підтримку України на суму 61 млрд дол. американські законодавці зрештою спромоглися проголосувати за документ 20 квітня. Це рішення спричинило справжній вибух емоцій в російському медійному середовищі. На додачу до знайомих уже всім українцям погроз застосування ядерної зброї¹⁶ і поодинокими згадками про нацистську сутність київського режиму¹⁷, російські пропагандисти відразу засудили це рішення як спробу США продовжити війну руками і кров'ю українців¹⁸. Водночас показово, що рішення про допомогу багатьма пропагандистами подавалося як незначне та не здатне принципово вплинути на перебіг війни¹⁹.

Кремль активно використовує інформацію про надання Україні військової допомоги західними партнерами для просування свого класичного нарративу про розпалювання війни чи то пак ескалацію конфлікту членами НАТО²⁰. Притлумлюючи роль росії у російсько-українській війні та її подальші плани щодо захоплення України або її окремих регіонів, проросійські пропагандисти після кожного чергового оголошення про виділення Україні партії

¹⁴ <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/34744/2024-04-23-londongrad-z-otruynoyu-informatsiyeu-vplyv-rosiyskoi-propagandy-u-velykiy-brytanii/>

¹⁵ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-06-18/germany-launches-unit-to-thwart-alleged-russian-disinformation?srnd=europe-politics>

¹⁶ <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-west-is-teetering-brink-conflict-between-nuclear-powers-2024-04-22/>

¹⁷ <https://yapolitic.ru/62225-voskresnyy-vecher-s-solovevym-210424>

¹⁸ <https://sputnikglobe.com/20240421/us-pumping-ukraine-with-weapons-to-protract-war-up-till-last-ukrainian---moscow-1118039648.html>

¹⁹ <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-new-us-aid-ukraine-will-not-change-situation-battlefield-2024-04-22/>

²⁰ <https://sputnikglobe.com/20240421/us-pumping-ukraine-with-weapons-to-protract-war-up-till-last-ukrainian---moscow-1118039648.html>

військової допомоги активно поширюють інформаційні маніпуляції, в яких Україна та Захід, зокрема, США, Німеччина, Нідерланди та інші активні союзники нашої держави подаються як агресори і розпалювачі війни. Такий прийом досить ефективний для поширення в державах, які займають нейтральну (або інакше – не проукраїнську) позицію щодо російсько-української війни. В першу чергу, це стосується країн Глобального Півдня (Латинська Америка, Південно-Східна Азія тощо) і найближчих сусідів України (передусім Словаччина і Угорщина). Ефективним є і поширення меседжу про “розпалювання війни Заходом” серед окремих цільових груп антимілітарного спрямування в країнах, які послідовно підтримують Україну або принаймні декларують свою підтримку (наприклад, Італія, Греція, Болгарія). Завдяки агресивній інформаційній кампанії на підтримку нарративу про “ескалацію конфлікту Заходом” у багатьох країнах формується громадська думка, яка не підтримує подальшої військової допомоги Україні і водночас підтримує “негайне припинення вогню” і “мирне врегулювання”.

Наратив про “ескалацію конфлікту Заходом” і “війни проти всього НАТО” є також надзвичайно ефективним фактором підняття морального духу і мобілізації внутрішньої російської аудиторії, завдяки чому забезпечується постійне поповнення російської армії новобранцями для продовження війни.

Крім того, російська пропаганда вміло грає на повідомленнях про поставки західної зброї задля створення ліній розколу між українським суспільством і західними партнерами, створюючи точки недовіри. Кремлівські агенти дезінформації підтримують неправдиві нарративи, стверджуючи, що українці є пішаками, розмінною монетою у великій грі розвиненого Заходу проти росії та її союзників²¹, а поставки зброї жодним чином не змінять ситуації, вони є марними²². Такі відверто брехливі заяви слугують знеціненню ролі українців у захисті своєї держави від російських загарбників, нав’язуючи хибне переконання, що “від українців і України нічого не залежить у цій війні”.

У спробах пов’язати Україну з нацистським режимом кремлівські пропагандисти доходять до абсурду. Наприклад, той факт, що свій черговий транш військової допомоги США виділили 20 квітня (день народження Гітлера), спричинив появу дезінформаційної кампанії: США передають пакет допомоги нацистській Україні на честь дня народження Гітлера²³. Такий креатив є симптоматичним: проектуючи власні нав’язливі ідеї на інших, кремлівська машина дезінформації радше демонструє нацистську суть путінського режиму. Адже час ухвалення рішень Сполученими Штатами залежить винятково від процедурних питань.

- *Теракт у “Крокус Сіті Холі”*

Медіа з кремлівської орбіти майже відразу почали пов’язувати теракт у підмосковному “Крокусі” з Україною. У першій хвилі інформаційних інтервенцій просувався нарратив про причетність Заходу (насамперед США і Великої Британії, а також НАТО загалом) до організації теракту. Нібито західні союзники наказали українському військово-політичному

²¹ <https://www.controinformazione.info/zelenskyj-sta-usando-laiuto-occidentale-per-distruggere-gli-ucraini-hanno-ammesso-negli-stati-uniti/>

²² <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-new-us-aid-ukraine-will-not-change-situation-battlefield-2024-04-22/>

²³ <https://yapolic.ru/62225-voskresnyy-vecher-s-solovevym-210424>

керівництву здійснити теракт, надаючи необхідну для цього допомогу, а після намагалися приховати причетність України до атаки. З часом, після заяви ІДІЛ про свою причетність до подій у “Крокусі”, офіційний кремлівський наратив трансформувалася: атака могла бути здійснена як ІДІЛ, так і Україною, але це не має принципового значення, бо обидва перебувають під контролем США.

В квітні російська пропагандистська екосистема ще активніше спекулювала на темі нещодавніх трагічних подій у “Крокус Сіті Холі”, які мали місце 22 березня, пов’язуючи їх з перебігом “спеціальної військової операції” в Україні. Медіа з орбіти Кремля, попри низку достовірних підтверджень зв’язку між підмосковними терористами й ІДІЛ, намагалися переконати російську і міжнародну громадськість, що незважаючи на заяви ІДІЛ і свідчення самих терористів, за організацією подій в “Крокусі” стоїть Україна. Водночас Україна діяла не сама²⁴, а під керівництвом спецслужб США, ЄС і Великої Британії.

Навіть через кілька тижнів після подій у підмосковному Красногорську росія не полишала своїх численних спроб пов’язати теракт у “Крокус Сіті Холі” з Україною²⁵. Очевидно над обґрунтуванням зв’язку між терористами й Україною одночасно працювало кілька креативних команд. Наприкінці квітня чергову фейкову історію про українські корені таджикських терористів було поширено для іспаномовної аудиторії²⁶. Прокремлівські медіа представляли нібито причетність України до теракту як встановлений і загальновідомий факт²⁷, а також намагалися всіляко дискредитувати Україну як країну-прислужницю терористів, загипнотизовану підступним Заходом.

Назагал прокремлівські медіа понад місяць активно експлуатували тему терористичного акту в “Крокус Сіті Холі”, намагаючись в той чи інший спосіб пов’язати його здійснення безпосередньо з Україною, а організацію – зі США, ЄС і Великою Британією. До формування меседжу про присутність західного сліду в теракті були залучені топові російські офіційні особи. Д. Медведєв, заступник голови Ради безпеки росії, звинуватив США, Велику Британію, а також Францію та Німеччину в тому, що вони доручили ІДІЛ здійснити атаку на “Крокус Сіті Холі”. У свою чергу, секретар Ради безпеки росії та колишній директор ФСБ М. Патрушев публічно звинуватив²⁸ посольство України в Таджикистані у вербуванні місцевих жителів до свого іноземного легіону для боротьби проти Росії.

Під час висвітлення подій у Красногорську проросійські медіа переважно замовчували той факт, що афганське відділення ІДІЛ “Вілайт Хорасан” взяло на себе відповідальність за теракт і надало неспростовні докази своєї участі. Кремлівські дезінформаційні видання неодноразово бездоказово стверджували, що ІДІЛ є лише інструментом в українських руках²⁹.

²⁴ <https://sputnik.by/20240410/grozov-zapad-ispolzoval-terakt-v-krokuse-v-gibridnoy-voynе-protiv-rf-1085342283.html>; <https://www.ritmeurasia.ru/news--2024-04-12--terakt-v-krokus-siti-zapad-bezuspeshno-pytaetsja-sejat-vrazhdu-i-otchuzhdenie-72679>

²⁵ <https://yapolitic.ru/60600-bolshaya-igra-270324>

²⁶ <https://latamnews.lat/20240405/crocus-huellas-llevan-a-servicios-especiales-ucranianos-y-kiev-esta-controlado-por-eeuu-1149502471.html>

²⁷ https://www.lantidiplomatico.it/dettnews-lavrov-lucraina-diventata-uno-stato-apertamente-terrorista/82_53952/

²⁸ <https://rtvi.com/news/patrushev-obvinil-ukrainu-v-verbovke-naemnikov-v-tadzhikistane/>

²⁹ <https://t.me/sputnikKZ/48903>

Така кількість зусиль, докладених російською системою дезінформації для того, щоб пов'язати Україну з подіями у підмосковному Красногорську не дивує: національна трагедія подібного масштабу є унікальним способом мобілізації громадян, зокрема для участі в загарбницькій війні на території іншої держави.

- *Саміт миру та тема мирних переговорів*

Одним із магістральних наративів звітнього періоду є мирні переговори, точніше нібито глибока зацікавленість росії у завершенні війни шляхом переговорів, але винятково на своїх умовах. При цьому тональність просування цього наративу прокремлівськими спікерами і медіа будується з позиції сили і зверхності, а Україні відводиться роль приреченої сторони, яка зобов'язана беззастережно виконати всі озвучені російською стороною попередні умови для початку переговорів. В російській альтернативній реальності рф єдина зацікавлена у мирі, а Україна, буцімто повністю контрольована Заходом, вмотивована своїми партнерами продовжувати війну. Відповідно до найпоширенішої тези дезінформаційних кампаній західні партнери України, які глибоко зацікавлені у продовженні війни, агресивно перешкоджають Україні розпочати справедливі мирні переговори з росією. Ця теза має кілька варіацій. Так частина проросійських медіа стверджують, що Європа і США прагнуть не миру, а повної поразки росії. Нібито нинішня активна фаза війни їх повністю влаштовує, бо вони мають можливість заробляти величезні гроші на поставках в Україну та інші країни зброї. Як ілюстрація наводиться візит тодішнього прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона до Києва 9 квітня 2022 року, під час якого він нібито наказав українському уряду не погоджуватися на мир з росією.

Після того, як на початку квітня Швейцарія оголосила про досягнення домовленостей з приводу проведення 15-16 червня на курорті Бюргеншток поблизу Люцерна дводенної конференції високого рівня щодо врегулювання війни в Україні, поведінка представників прокремлівського дезінформаційного пулу перестала бути логічною. Два роки всі наближені до Москви державні і афілійовані медіа проповідували мир, щоб відвернути увагу громадськості від вчинених російською армією звірств. Тепер же, коли слово “мир” пролунало на найвищому рівні, посіпаки Кремля розпочали дискредитацію високого зібрання, повторюючи як мантру фразу про те, що будь-які розмови про мир без росії є безглуздими³⁰. Через деякий час аргумент про необхідність залучити росію до переговорного процесу від самого початку озвучили ще декілька країн, зокрема Туреччина і Китай.

Міністр закордонних справ рф С. Лавров особисто переконував державне керівництво країн Латинської Америки, Близького Сходу, Африки та Азії – регіонів, які насторожено ставляться до позиції колективного Заходу – у тому, що Саміт миру є спробою розвинених країн нав'язати свою упереджену думку решті світу. С. Лавров показово називав країни, які не планували відвідувати Швейцарію, “світовою більшістю” та вихваляв позицію країн Глобального Півдня щодо відсторонення від війни. Паралельно з цим російські державні медіа разом з афілійованими пропагандистськими рупорами рекламували китайський план з врегулювання конфлікту “12 пунктів”, який є навіть не планом, а списком побажань Пекіна щодо України. Намагаючись всіляко завадити участі китайської сторони в Саміті миру, що

³⁰ <https://www.interfax.ru/russia/955295>

могло суттєво підвищити статус міжнародного заходу, С. Лавров на початку квітня здійснив візит до Пекіна.

З наближенням дати проведення ініційованого В. Зеленським Саміту миру та значним збільшенням частоти появи у міжнародному публічному просторі фраз “справедливий мир”, “мирні переговори”, “мирне врегулювання конфлікту” щодо російсько-української війни прокремлівські дезінформаційні ЗМІ активізувалися, зосередившись на дискредитації легітимних спроб України завершити війну на прийнятних умовах, забезпечити справедливий і сталий мир. Серед основних прийомів найчастіше використовувалися послання на застарілі мирні пропозиції, зроблені на самому початку повномасштабного вторгнення, небажання України підписувати мирні домовленості у березні і квітні 2022 року та фактичний вихід України з переговорного процесу за посередництва Туреччини. Зі свого боку, рф протиставляла свою конструктивну позицію українській, наголошуючи на тому, що це саме Україна відмовляється вести мирні перемовини. Для поширення цього нарративу було залучено певну кількість російських високопосадовців, які вдавали нібито зацікавленість у переговорах, але насправді прагнули зірвати Саміт миру у Швейцарії.

Розширюючи свій дезінформаційний нарратив, Кремль вдався до своєї традиційної конспірологічної риторики, звинувачуючи Захід у намірі обдурити росію, висунувши їй ультиматум³¹. Тому позиція росії щодо Саміту миру виявилася, як завжди, двозначною – росія відкрита до діалогу і водночас Росія ні про що не планує домовлятися.

Крім того, зусилля росії з підриву проведення Саміту миру прямо дисонують з попередніми заявами російського керівництва про те, що росія прагнула досягти миру з Україною ще у березні-квітні 2022 року, і що саме Україна, діючи під тиском Великої Британії і США, винна у зриві переговорів, які відбувалися того часу. Це є цинічною спробою помінати ролі агресора і жертви, виставивши Україну як розпалювачку війни. Переносячи акцент у дискусії про мирні переговори у ретроспективу, рф фактично намагається відвернути увагу Заходу від пропозицій щодо справедливого та сталого миру, висунутих Україною. В такий спосіб росія, коли апелює до західних країн й ігнорує пропозицію України, позбавляє останню міжнародної суб’єктності.

Іншим аспектом підлої тактики, спрямованої на зрив Саміту миру є неодноразове вихваляння російськими високопосадовцями “виваженої позиції” Китаю, а також пропозиції щодо політичного врегулювання “конфлікту”³². Дарма, що про зміст даних пропозицій було відомо ще з лютого 2023 року і понад рік вони не привертали особливої уваги. Натомість сьогодні росія має можливість апелювати саме до китайського варіанту врегулювання, наполягаючи на тому, що українські ідеї несумісні³³ з китайськими. Протиставляючи китайський план врегулювання, який є відверто проросійським, спільній позиції Заходу, росія фактично усуває передумови для участі Китаю у процесі вироблення формули справедливого миру для України.

Російські медіа також поширювали фейкові повідомлення про нібито існування проекту мирного договору між росією та Україною авторства Туреччини, який передбачає відмову

³¹ https://www.mid.ru/ru/foreign_policy/news/1943773/

³² https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/202302/t20230224_11030713.html

³³ <https://tass.ru/politika/20526211?ysclid=lv0vfvuphm80349072TASS>

Києва від НАТО щонайменше до 2040 року. Така інформація з'явилася у виданні російських журналістів-мігрантів «Новая Газета. Европа». Основні положення проєкту нібито такі: заморожування війни по чинній лінії фронту, позаблоковий статус України до 2040 року, рф не заперечує проти вступу України до ЄС. А у 2040-му проводяться референдуми: загальноукраїнський про зовнішньополітичний курс країни та референдуми на всіх окупованих рф територіях³⁴.

Тема мирних переговорів, щедро приправлена купою нездійснених забаганок і недосяжних умов, впродовж всієї повномасштабної війни періодично з'являлася в публічному дискурсі російських офіційних осіб. Проте повсякчас ці апеляції до миру є нічим іншим, як порожнім PR-ходом, мета якого – схилити західних союзників до примушування України до миру, домогтися короткострокового перемир'я для перегрупування сил задля посилення наступальних дій. Тобто всі згадки про мир з боку Росії робляться винятково для продовження війни.

- *Французькі ініціативи*

Висока міжнародна активність президента Французької Республіки Е. Макрона, спрямована на демонстрацію політичного лідерства у Європі, разом з його чітко артикульованою політичною позицією, спрямованою на всебічну підтримку України, спонукали російське політичне керівництво ініціювати широкомасштабну дезінформційну кампанію проти самого французького президента і його дружини, щоб підірвати суспільну довіру до французького президента. При цьому в ході кампанії можна було чітко переконатися, що за ширмою російських “традиційних цінностей” ховається свідомо політика женоненависництва, мови ненависті і дискримінації меншин. Прокремлівські видання поширювали найбезглуздіші теорії змови щодо першої леді Франції, особливо активною була французька версія онлайн видання «Pravda»³⁵.

Після неодноразових і достатньо рішучих заяв президента Франції Е. Макрона про готовність спрямувати французький військовий контингент в Україну увага російської пропагандистської машини до Франції різко зростає. У квітні міністр оборони Франції С. Лекорню провів телефонну розмову з міністром оборони рф С. Шойгу, під час якої намагався переконати російського візаві у непричетності України та її західних союзників до трагічних подій у “Крокус Сіті Холі”. Російська сторона не змарнувала шансу використати цю розмову у своїх пропагандистських інтересах для створення атмосфери недовіри між союзниками, стимулювання взаємних підозр щодо існування прихованих цілей між членами НАТО, ЄС та Україною. За російською версією, С. Лекорню нібито передав С. Шойгу особисте прохання Макрона не чіпати французьких військових, які будуть розквартировані в Україні³⁶. Російські медіа поширювали неправдиву інформацію про буцімто визнання французьким міністром

³⁴ https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3851411-v-op-nazvali-fejkom-plan-erdogana-pro-zamorozenna-vijni-ta-vidmovu-ukraini-vid-nato.html?utm_source=substack&utm_medium=email

³⁵ <https://pravda-fr.com/world/2024/01/01/48697.html>, https://tsargrad.tv/news/ona-sovsem-ne-brizhit-v-arhivah-nashli-neudobnye-fakty-o-zhene-makrona_974713

³⁶ https://tsargrad.tv/articles/francija-poprosila-rossiju-o-sanatorii-dlja-svoih-voennyh-na-ukraine_983369

високого рівня дисципліни у російському війську, а також обіцянку символічно оселитися в Одесі, а після укладення миру чи перемир'я повернутися до Франції.

- ***Європейська та євроатлантична інтеграція України***

Ухвалене у грудні 2023 року рішення ЄС розпочати з Україною перемовини про вступ стало болючим ударом для дбайливо вибудовуваного росією нарративу про Україну як “країну-невдачу” (failed state) та спонукало російське керівництво розпочати низку дезінформаційних атак, спрямованих на гальмування європейської та євроатлантичної інтеграції України. У відповідь на посилення ролі НАТО у процесі координації постачання озброєнь та військової техніки до України Кремль вустами своїх топових пропагандистів вдається до чергового залякування можливістю застосування ядерної зброї і початку третьої світової війни³⁷. Російські офіційні особи дедалі частіше називають будь-який крок, який суперечить бажанням Москви та який передбачає участь США або інших країн-членів НАТО у посиленні військового потенціалу України, таким, що веде до неминучої конфронтації з росією.

За спостереженнями аналітиків Інституту дослідження війни (ISW), Кремль вдається до згадок про ризик початку ядерної конфронтації між Росією і Заходом протягом усього свого повномасштабного вторгнення в Україну, щоб підштовхнути Захід до самоутримання від надання Україні зброї, необхідної для підтримки її захисту від російських військ. Росія особливо активно використовує цю риторику під час ключових моментів політичних дискусій на Заході щодо подальшої військової допомоги Україні³⁸.

Активна міжнародна політика Києва, фінансова і військова підтримка з боку партнерів та успіхи в євроінтеграції дозволяють російським пропагандистам у своїй риториці все частіше перетворювати конфлікт росія-Україна на протистояння росія-НАТО, стверджуючи, що НАТО веде гібридну війну проти росії на території України з метою розширення зони свого впливу за рахунок обмеження суверенних інтересів росії. Відповідно до російського нарративу, політика очолюваного США блоку НАТО полягає в тому, щоб розширити геополітичний простір у Європі і шляхом додавання все більшої кількості членів альянсу просунути його у Східній Європі максимально близько до кордонів рф³⁹. При цьому НАТО, за версією рф, неодноразово використовувало військову силу для продовження свого розширення та досягнення своїх цілей.

- ***Дискредитація президента України та його найближчого оточення***

Персональним атакам проти українських і зарубіжних політиків відводиться важлива роль в арсеналі кремлівських дезінформаційних інструментів. Російські інформаційні ресурси не полишають спроб очорнити президента України, поширюючи відверто неправдиві факти про його життя. Цього разу в публічний простір була вкинута повністю вигадана історія про купівлю подружжям Зеленських маєтку (йшлося про Highgrove House, який принц Чарльз використовував як заміську резиденцію з 1980 року) у короля Чарльза за 20 мільйонів фунтів⁴⁰.

³⁷ <https://www.reuters.com/world/russia-nato-relations-level-direct-confrontation-kremlin-says-2024-04-04/>

³⁸ <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-28-2024>

³⁹ https://www.lantidiplomatico.it/dettnews-come-la-nato-ha-minato-la-pace-in-europa-e-nel-mondo/52961_53974/

⁴⁰ <https://pravda-es.com/ukraine/2024/04/02/142525.html>

Операція з продажу була здійснена 29 лютого 2024 року під час візиту дружини Зеленського до Великої Британії. В цьому разі привертає увагу не лише зміст фейкової новини, спрямований на піддрив репутації українського президента, але й використаний для її поширення алгоритм, який можна умовно назвати “відмиванням дезінформації”. Так, найскандальніша історія, вигадана дезінформаційними троями, яка не має нічого спільного з реальністю, публікується на спеціально створених для дискредитації президента сайтах, які візуально нагадують відомі надійні новинні сайти. Потім доповнений за допомогою інструментів штучного інтелекту та залучених ботів матеріал розганяється мережею і перекладається кількома мовами. Після цього публікація або її змістовні частини органічно просочуються до мейнстрімних онлайн-медіа по всьому світу. На останньому етапі “відмита” інформація, взята з посиланнями на надійні та авторитетні сайти, передруковується провідними прокремлівськими інтернет-ресурсами.

- *Інше*

З наближенням других роковин трагедії у Бучі кремлівські творці альтернативних реальностей актуалізували свій лицемірний наратив про постановочний характер тих трагічних подій. За версією російських медіа, жорстока різанина в Бучі є зрежисованою голлівудською постановкою, метою якої було зупинити мирні переговори між росією і Україною. Різні ЗМІ активно поширювали тезу про те, що європейські партнери чинять тиск на українське керівництво з метою зриву переговорів з рф, тому інсценування “масових вбивств у Бучі” було використано як офіційний привід вийти з переговорного процесу.

26 березня цього року в Балтиморі (штат Меріленд, США) через неухважність капітана контейнеровозу врізався в опору мосту, спричинивши його руйнування. Використовуючи цю подію, прокремлівська дезінформаційна система розпочала поширювати версію про те, обвал стався через атаку української військової розвідки⁴¹. Було навіть використано клон реального профілю сайту українського військового підрозділу. Метою такої, здавалося б, безглуздої кампанії є спроба зіпсувати відносини між Україною та США, зобразивши Україну як невдячну країну.

Продовжуючи терористичні атаки на українські енергетичні об'єкти, росія цинічно просуває у підконтрольних державних медіа тезу про те, що українці стикаються з дефіцитом електроенергії не через те, що росіяни знищують електростанції за допомогою дронів і стратегічних ракет, а через те, що український уряд продає електроенергію Польщі⁴².

Щоденні масовані обстріли української території, знищення цивільної інфраструктури і промисловості та вбивство мирного населення мають своє варварське обґрунтування у методичках російських пропагандистів: денацифікація України виправдовує знищення української промисловості. Назагал у розумінні кремлівської пропаганди “денацифікація” виправдовує будь-які дії і будь-які звірства російської армії в Україні⁴³. Саме тому активізація

⁴¹ <https://pravda-fr.com/world/2024/03/26/100246.html>,

⁴² <https://pravda-pl.com/world/2024/04/06/29654.html>;

⁴³ <https://arabic.rt.com/press/1556618-%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AC%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B5%D9%86%D9%8A%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7->

російської кампанії зі знищення української цивільної інфраструктури, особливо у Харкові, яка триває з 2022 року, супроводжується повсюдними згадками про “денацифікацію” України, причому лунає це з вуст найбільш високопоставлених представників путінського режиму, включно із самим В. Путіним.

Ідеологи кремлівської пропаганди вміло використовують події в інших країнах для інформаційного впливу на Україну. Так, після масштабної атаки Ірану на Ізраїль вночі проти 14 квітня була помічена активність російських пропагандистів, які просували тезу про те, що це українська влада винна в тому, що США допомагають Ізраїлю більше, ніж Україні⁴⁴. Мета таких дій очевидна – спрямувати потік негативних емоцій і коментарів проти військово-політичного керівництва власної держави та країн-партнерів.

ТРАВЕНЬ

17 травня став ще одним знаковим днем для протидії російській пропаганді в Європі. Цього дня Рада ЄС наклала санкції на чотири видання – «Голос Європи», «РИА Новости», «Известия» та «Российская газета». Внаслідок цього їм заборонено мовлення та публікації на території ЄС, оскільки вони перебувають під постійним прямим чи опосередкованим контролем керівництва рф та відіграють важливу роль у розгортанні та підтримці агресивної війни росії проти України та дестабілізації сусідніх країн. Згідно з повідомленням Єврокомісії, росія бере участь у безперервній та узгодженій пропаганді, а також у діях з маніпулювання інформацією, націлених на громадянське суспільство в ЄС та сусідніх країнах, суттєво спотворюючи та маніпулюючи фактами⁴⁵. Єврокомісія дійшла висновку, що дезінформаційні кампанії координувалися через низку ЗМІ, які прямо чи опосередковано контролюються керівництвом рф. Такі дії несуть пряму загрозу для безпеки та правового порядку в ЄС.

- *Саміт миру*

Напередодні проведення Саміту миру прокремлівські медіа розпочали реалізацію більш агресивної інформаційної кампанії з дискредитації організованого Україною заходу. Використовувана термінологія стала різкішою й більш зневажливою порівняно з попередніми тижнями. Проросійські медіа відверто висміювали⁴⁶ і очорнювали майбутню конференцію⁴⁷.

https://nabd.com/s/135783766-857615/%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AC%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B5%D9%86%D9%8A%D8%B9-%D9%81%D9%8A-;https://khiyam.com/news/live_desc.php?siteID=https://arabic.rt.com/rss/&URL=https://arabic.rt.com/press/1556618-%D8%AA%D8%B1%D8%A7%D8%AC%D8%B9-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%B5%D9%86%D9%8A%D8%B9-%D9%81%D9%8A-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7-%D9%8A%D8%AA%D8%B3%D8%A7%D8%B1%D8%B9-%D8%A8%D8%AC%D9%87%D9%88%D8%AF-%D8%B1%D9%88%D8%B3%D9%8A%D8%A7/

⁴⁴ https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3853148-a-ot-v-izraili-iranski-raketi-i-rosijska-propaganda.html?utm_source=substack&utm_medium=email

⁴⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_2682

⁴⁶ <https://ria.ru/20240425/ukraina-1942320196.html?ysclid=lvgazaxml375818919RIA>

⁴⁷ <https://www.vedomosti.ru/politics/news/2024/04/25/1034222-posol-berne-nazval-sammit?from=mainVedomosti>

Щоб забезпечити більший резонанс, підвищити публічний статус та ширше охопити окремі цільові групи, до кампанії з дискредитації Саміту миру було залучено офіційних осіб. Так посол рф у Швейцарії прямо заявив⁴⁸, що запланована конференція є гучною, але порожньою піар-кампанією.

Активна робота Києва з підготовки Саміту миру змусила проросійську екосистему дезінформації множити у публічній площині різного роду меседжі, часто взаємно суперечливі, основним завданням яких є формування в цільовій аудиторії відчуття амбівалентності, а також втрати орієнтирів істинності тих чи інших тверджень, що є класичним прийомом в арсеналі Кремля. Російські медіа вчергове повернулися до теми переговорів у Стамбулі на початку повномасштабного вторгнення, переконуючи своїх читачів у тому, що Україна нібито відмовилася від продовження переговорів⁴⁹ з росією у Туреччині під тиском Великої Британії. Паралельно з цим просувається теза про те, що росія завжди прагнула миру і готова до відновлення мирних переговорів. Цей меседж є максимально шизофренічним і позбавленим будь-якої логіки, бо москва декларує нібито відданість мирному врегулюванню, але водночас відкрито торпедує масштабний міжнародний майданчик, який за задумом організаторів повинен сприяти пошуку точок дотику для завершення війни.

Після оголошення Швейцарією готовності прийняти на своїй території Глобальний саміт миру, кремлівська машина дезінформації почала докладати значних зусиль, щоб заперечити важливість та дискредитувати цю подію. Серед найбільш вишуканих меседжів варто відмітити заяви про те, що саміт у Швейцарії є пропагандистським заходом для прикриття нелегітимності В. Зеленського⁵⁰. У цьому прикладі дезінформації поєднується дискредитація Саміту миру і сумнів у легітимності української влади. Назагал (не)легітимність української влади є одним із магістральних і найбільш сталих російських нарративів. Упослідження мирного нарративу разом з висміюванням легітимності Зеленського належать до найбільш поширених прокремлівських тактик дезінформації після початку повномасштабного вторгнення в Україну в 2022 році.

- *росія воює з НАТО, а не з Україною*

За версією російських пропагандистів, росія ледь не з самого початку повномасштабного вторгнення воює на території України проти військових НАТО. Власне й сам напад на Україну був спровокований присутністю “натівських” військ поблизу російських кордонів. Використовуючи цей нарратив, вище військово-політичне керівництво росії підвищує геополітичний статус росії до рівня світової наддержави в очах російських громадян та сприяє мобілізації чоловічого населення для участі у війні. Завдяки такому контексту заяви президента Франції Е. Макрона про готовність надіслати в Україну військових інструкторів дали російській пропагандистській машині нового імпульсу для створення паралельної реальності.

⁴⁸ <https://iz.ru/1688079/2024-04-26/posol-rf-nazval-konferentciiu-po-ukraine-v-shveitsarii-pustoi-piar-aktcieilzvestia>

⁴⁹ <https://am.sputniknews.ru/20240427/otkaz-kieva-ot-prodolzheniya-peregovorov-v-stambule-vyzvan-davleniem-londona---peskov--75077248.html>

⁵⁰ <https://arabic.rt.com/press/1562687-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/>; <https://kz24.news/article/analitika/istek-srok-polnomochiy-vladimira-zelenskogo-kak-budet-zhit-strana-bez-prezidenta.html>

В цій реальності на українських фронтах загинуло вже багато військових з французького Іноземного легіону, проте документальні докази цього відсутні. Очевидно, що за допомогою таких фейків прокремлівська екосистема дезінформації прагне зобразити Францію та інші західні країни як агресивні та мілітаристські і протиставити їм Росію, яка намагається зупинити їх перед своїми кордонами в Україні.

Дотримання постійної лінії аргументації у просуванні наративів не є сильною стороною кремлівської дезінформаційної машини. Залежно від обставин, позиції, які обстоюють російські спікери, можуть змінюватися на протилежні. Саме так сталося після того, як західні держав схвалили удари по території росії зброєю західного виробництва⁵¹. Проросійські пропагандисти, які тривалий час зображали російсько-український військовий конфлікт як проксі-війну Заходу проти Росії руками підконтрольної України, переключилися на звинувачення України в намірах спровокувати пряме зіткнення між НАТО та росією⁵². Іншими словами, вони фактично перетворили Україну з об'єкта зовнішнього впливу на самостійного міжнародного гравця з власними цілями.

- *Дискредитація європейських лідерів-друзів України*

З наближенням червневих виборів до Європейського парламенту медіа з кремлівської орбіти розпочали агресивну кампанію дискредитації ключових лідерів ЄС з метою вплинути на результати голосування. Однією з перших у фокус уваги російської пропаганди потрапила Урсула фон дер Ляєн. Ключовий меседж кампанії: Урсула фон дер Ляєн – необраний, всевладний, авторитарний бюрократ⁵³. У своїй тактиці очорнення політичних лідерів ЄС прокремлівська екосистема дезінформації розвиває наратив про те, що керівництво ЄС не є легітимним, оскільки не є всенародно обраним. Хоча власне процедура обрання президента Європейської комісії передбачена положеннями Лісабонського договору.

Після неодноразових заяв Е. Макрона⁵⁴ про можливість введення іноземних військ в Україну та формування коаліції держав російська картина світу у площині війни повністю змінилися. Завдяки заявам французького президента прокремлівські спікери отримали легітимне підтвердження своєму класичному дезінформаційному наративу про те, що Захід використовує Україну для ведення проксі-війни⁵⁵ проти Росії. Попри дискусійний характер самого питання і гіпотетичність висловлювань французького президента про відправку інструкторів в Україну, для російської пропагандистської системи це доконаний факт – ворог уже біля воріт. Версії російських медіа різноманітні: частина з них повідомляє, що французькі військові вже на лінії фронту і несуть значні втрати⁵⁶, інші розповідають, що НАТО активно

⁵¹ <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/the-time-has-come-calls-grow-to-allow-ukrainian-strikes-inside-russia/>

⁵² https://tass.ru/politika/20878339?utm_source=yxnews&utm_medium=desktopTASS

⁵³ <https://www.rt.com/news/596642-europe-death-macron-france/>

⁵⁴ https://www.lemonde.fr/en/france/article/2024/05/02/macron-doesn-t-rule-out-troops-for-ukraine-if-russia-breaks-front-lines_6670198_7.html

⁵⁵ <https://sputnik.az/20240429/abs-in-atacms-emeliyyat-taktiki-raketleri-kiyeve-komek-etmeyecek-464210405.html>;
https://smotrim.ru/video/2809225?utm_source=internal&utm_medium=serp&utm_campaign=serp

⁵⁶ <https://militarypravda.ru/2013099-francuzskie/>

готується⁵⁷ розпочати війну проти росії і накопичує війська⁵⁸, а деякі вже стверджують, що російська армія знищила⁵⁹ низку секретних натівських баз НАТО в Україні.

- *Чорний ринок зброї*

Щоразу, коли західні країни запевняють у своїй повній відданості Україні й обіцяють чергові поставки озброєнь та військової техніки, кремлівська екосистема дезінформації продукує черговий набір фейків на підтвердження нарративу про існування величезного чорного ринку західної зброї, що надходить в Україну⁶⁰. В травні також були помічені спроби розвивати цей нарратив. Проте досі не було надано жодних доказів на підтвердження цього серйозного звинувачення. І навпаки, з плином часу західні союзники України лише посилюють процедури нагляду за озброєнням, яке передається Україні, створюють робочі групи з контролю за поставками зброї. Український уряд, зі свого боку, також працює над запобіганням незаконному переміщенню зброї, щоб не зірвати постачання допомоги.

- *Нелегітимність української влади*

Після втечі колишнього президента України В. Януковича до росії російське керівництво не вважає українську владу легітимною, бо сприймає події Революції гідності державним переворотом. Такий підхід дозволяє рф постійно у публічній площині ставити під сумнів законність виконання своїх повноважень українським президентом, парламентом і урядом⁶¹. В травні 2024 року до всіх попередніх закидів додався ще один: Зеленський нібито перестав бути легітимним президентом, оскільки конституційний термін його перебування на посаді закінчився. Російське урядове видання «Российская газета» прямо назвало його «узурпатором»⁶². Така риторика є цілком очікуваною і спрямована передусім на внутрішню українську аудиторію з метою підризу підтримки рішень чинного президента. Крім того, сумніви у легітимності президента можуть використовуватися для впливу на країни, які

⁵⁷ https://iz.ru/1702804/2024-05-27/peskov-nazval-slova-stoltenberga-ob-udarakh-po-rf-povysheniem-gradusa-eskalatcii?utm_source=yxnews&utm_medium=desktoplzvestia

⁵⁸ <https://www.gazeta.ru/politics/news/2024/05/24/23086267.shtml?ysclid=lwke47jjh5299157285Gazerta.ru>

⁵⁹ <https://lenta.ru/news/2024/05/22/v-britanii-priznali-unichtozhenie-rossiye-sekretnyh-baz-naemnikov-na-ukraine/?ysclid=lwhyuuvlig679054088Lenta.ru>

⁶⁰ <https://asd.news/news/mid-rf--oruzhie-zapada-dlya-ukrainy-uzhe-navodnilo-chernye-rynki/>

⁶¹ [https://arabic.rt.com/press/1562687-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/;](https://arabic.rt.com/press/1562687-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/)
[https://www.khabaralyoum.com/news/get_news/684720/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/;](https://www.khabaralyoum.com/news/get_news/684720/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/)
<https://algeria.shafaqna.com/AR/AL/2030459;>
[https://raiseyasi.com/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/;](https://raiseyasi.com/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/)
https://khiyam.com/news/live_desc.php?siteID=https://arabic.rt.com/rss/&URL=https://arabic.rt.com/press/1562687-%D8%A7%D9%84%D8%AA%D8%AD%D8%B6%D9%8A%D8%B1-%D9%84%D9%85%D8%AD%D8%A7%D9%83%D9%85%D8%A9-%D9%82%D8%A7%D8%AF%D8%A9-%D8%A3%D9%88%D9%83%D8%B1%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A7/

⁶² <https://rg.ru/2024/05/19/vremia-zelenskogo-vyshlo.html?from=mainRossiyskayaGazeta>

активно не підтримують Україну з метою утримання від будь-якої допомоги з їхнього боку в майбутньому.

Російська пропаганда не має меж, тому після докору щодо легітимності президентських повноважень Зеленського прокремлівські медіа розпочали розганяти сумнів у легітимності України як партнера для ЄС. В медіа з'явилися роздуми на предмет того, чи законно західні партнери підтримують Україну⁶³. Чи є правові підстави для виділення Україні коштів та надання гуманітарної допомоги. Але насправді ці маніпулятивні питання є лише черговою невдалою спробою посіяти недовіру до системи ухвалення рішень в ЄС напередодні виборів до Європейського парламенту.

- ***“Україна – терористична держава”***

Замах на прем'єр-міністра Словаччини Роберта Фіцо дав російським пропагандистам ще один привід пов'язати Україну з терористами⁶⁴. Попри те, що особа, яка вчинила замах мала певний зв'язок з проросійськими організаціями у Словаччині, сам по собі збройний напад на політика, який не підтримує Україну у війні з росією, є унікальною можливістю звинуватити у злочині Україну та її західних партнерів. Один з головних рупорів кремлівського режиму Володимир Соловйов традиційно звинуватив англосаксів у всіх бідах. А посольство росії в Єгипті поширило заяву про те, що Захід дійшов до того, що намагається вбити політиків, які виступають проти війни з росією, яку спровокував Вашингтон⁶⁵.

- ***Україна не має права на існування***

Російська дезінформаційна машина активно просуває меседж про те, що країни НАТО відмовляються інвестувати у відновлення України⁶⁶. Жоден тиждень не обходиться без неправдивих повідомлень на цю тему. Те, що це неправда, легко довести просто переглянувши новини за останні кілька тижнів, в яких згадуються іноземні компанії, що розгортають зокрема виробництво військової техніки та озброєнь в Україні.

Зловживаючи загально визнаними демократичними принципами свободи слова та поширення думки, росія продовжує використовувати свої незаблоковані європейські канали комунікації для розповсюдження агресивної, сповненої мови наневісті, ксенофобської і шовіністичної риторики, заснованої на дезінформації. Так на підсанкційному в ЄС державному пропагандистському рупорі RT (німецькомовній версії) вийшов матеріал, головною думкою якого є те, що Україна не має права на існування як незалежна держава через дискримінацію на її території російськомовного населення, а також православних вірян. Такими недолугими і неспівмірними за масштабами звинуваченнями ідеологи російської пропаганди намагаються виправдати те, що не може бути виправдане – повномасштабну військову агресію проти України, а також відвести від себе провину за всі ті страшні злочини, які відбулися внаслідок війни.

⁶³ <https://tass.com/world/1791347>

⁶⁴ <https://www.controinformazione.info/lattentato-al-premier-slovacco-robert-fico-non-e-un-fatto-isolato-ma-e-parte-di-una-ondata-terroristica-in-europa/>

⁶⁵ <https://x.com/Rusembegypt/status/1791133121787703745>

⁶⁶ <https://ria.ru/20240514/krym-1945781023.html>;

ЧЕРВЕНЬ

- *Операція “Перевантаження”*

Провідна фінська компанія з розробки програмного забезпечення Check First на початку червня оприлюднила звіт «Operation Overload»⁶⁷ (“Операція “Перевантаження”), який був підготовлений у співпраці з близько двадцятьма організаціями (від України до роботи був залучений “Detector Media”), які займаються протидією дезінформації. Координацію роботи організацій та авторів здійснював EU DisinfoLab.

У звіті, зокрема, йдеться про те, що накладення санкцій на російські медіа та заборона їх мовлення в європейських країнах поки ще не позбавили росію можливостей впливати на форматування європейського інформаційного поля. Понад те, росія має вдосталь ресурсів, щоб адаптувати свою інформаційну присутність в Європі та нарощувати її в міру необхідності.

Широке і ретельне дослідження виявило триваючу міжнародну розгалужену мультиплатформну дезінформаційну кампанію, очолювану російськими акторами, спрямовану на поширення проросійської пропаганди на Заході. Кампанія має очевидні ознаки іноземного втручання та маніпулювання інформацією (foreign interference and information manipulation (FIMI)). Наративи, які просувають її актори, повністю узгоджуються з російськими інтересами, що є відмінною рисою FIMI. Ця кампанія націлена на організації, які проводять перевірку фактів (fact-checking), редакції незалежних медіа та розслідувачів у всьому світі з метою вичерпання їхніх ресурсів (перевантаження) з подальшим вчиненням маніпуляцій у надійних інформаційних екосистемах для поширення проросійської пропаганди та просування політичного порядку денного Кремля. Кампанія “Overload” використовує багатокomпонентну стратегію, що включає скоординовані електронні розсилки, використання Telegram-каналів для розміщення та розповсюдження контенту, мережу неавтентичних облікових записів у соцмережі X, розповсюдження маніпулятивного контенту через російські вебсайти, такі як мережа pravda.com. (існують німецький, іспанський, італійський, англійський, польський, французький підрозділи). Змішуючи реальні події з вигаданими та видаючи себе за авторитетні медіа, кампанія “Overload” поширює проросійську пропаганду, водночас намагаючись ввести в оману та виснажити ресурси надійних медіа-організацій і факт-чекерів. На даний момент кампанія “Overload” триває, збільшуючись у масштабі та з часом розвиваючи нові ТТР.

У звіті викривається широкомасштабна, міжнародна, багатоплатформна кампанія дезінформації, спрямована на поширення проросійської пропаганди на Заході, з явними ознаками іноземного втручання та маніпулювання інформацією (FIMI). Наративи, які просувають її актори, узгоджуються з російськими інтересами, що є відмінною рисою FIMI.

- *Нелегітимність Зеленського*

У червні прокремлівські рупори дезінформації продовжили свої зусилля з делегітимізації президента В. Зеленського за допомогою неправдивих наративів, стверджуючи,

⁶⁷ https://checkfirst.network/wp-content/uploads/2024/06/Operation_Overload_WEB.pdf

що він більше не є президентом⁶⁸ і має бути мобілізований до ЗСУ. Окрім спроб делегітимізувати Зеленського та дестабілізувати Україну, подібні наративи мають на меті підважити статус майбутнього Саміту миру в Швейцарії та підірвати довіру українців до власної держави.

- *Постачання Україні зброї*

Наближення дати надходження в Україну літаків F-16 від союзників та оприлюднення планів українського військово-політичного керівництва щодо їх бойового застосування задля протидії вторгненню спонукає російських очільників поширювати у відповідь погрози на адресу України та Заходу. Так, міністр закордонних справ рф С. Лавров у відповідь на майбутнє розгортання західних винищувачів озвучив класичну російську погрозу щодо готовності росії завдати ядерного удару по Україні⁶⁹. Заступник Ради безпеки рф Д. Медведєв вирішив не відставати від С. Лаврова в демонстрації серйозності намірів і налякав західні країни ядерним апокаліпсисом, наголосивши, що цього разу Кремль не блефує⁷⁰.

Вже давно стало очевидним, що Кремль вдається до погроз застосування у моменти передачі Україні чергової номенклатури озброєнь або оголошення про такі поставки. Тож обрана лінія поведінки є не спонтанною, а цілком усвідомленою. Погрози розраховані на внутрішню і зовнішню аудиторії. Такими заявами кремлівське керівництво намагається вплинути на осіб, які ухвалюють рішення в західних столицях, та обмежити загальний обсяг військової підтримки, яку Україна отримує від західних країн. Постійні розмови про реальність ядерного удару створюють публічний тиск на владу, намагаючись зменшити підтримку зусиль України щодо захисту від жорстокого вторгнення Москви. Також рф завдяки ядерній риторичі прагне обмежити здатність українських збройних сил повністю використовувати свої військові можливості, зокрема, на території росії. Не менш важливу роль відіграють погрози ядерним ударом для внутрішньої російської аудиторії, зображуючи політичне керівництво рф рішучим і вольовим, що має сприяти мобілізації до лав армії.

- *Саміт миру та мирні переговори*

Росія доклала значних зусиль⁷¹ для того, щоб подати організований 15-16 червня в швейцарському Бюргенштоку Саміт миру як повністю безглуздий захід і применшити його міжнародне значення⁷². Кремль задовго до саміту готував інформаційний простір⁷³, сигналізуючи про нібито відкритість Росії до мирного врегулювання, прощтовхуючи дезінформаційний наратив про те, що насправді Росія бореться за мир в Україні і що конфлікт закінчиться, якщо Україна здасться.

⁶⁸ <https://ria.ru/20240527/zelenskiy-1948459997.html>

⁶⁹ <https://www.newsweek.com/sergei-lavrov-warning-nato-f-16-jets-ukraine-1906123>

⁷⁰ <https://www.reuters.com/world/europe/russias-medvedev-says-moscows-nuclear-threats-over-ukraine-are-no-bluff-2024-05-31/>

⁷¹ <https://euvsdisinfo.eu/the-kremlins-monochrome-take-on-war-and-peace/>

⁷² <https://euvsdisinfo.eu/the-kremlins-disinformation-narratives-about-the-summit-on-peace-in-ukraine/>

⁷³ <https://euvsdisinfo.eu/russian-so-called-peace-proposals-are-empty-pr-stunts/>

Цей нарратив базується на спотвореному зображенні України як агресора⁷⁴, а також на фокусуванні уваги аудиторії на підтримці Заходом України як справжній і легітимній причині повномасштабного російського вторгнення в Україну⁷⁵.

Під час і після саміту Кремль активізував свою пропагандистську діяльність, спрямовану на применшення значення події для врегулювання воєнного конфлікту через відсутність на ній росії⁷⁶. За словами проросійських спікерів, саміт є не більше ніж змовою Заходу з метою ескалації війни⁷⁷ та марною тратою ресурсів⁷⁸. Прокремлівська дезінформаційна машина, посилена особистою участю в кампанії дискредитації саміту Путіним, який за добу до заходу особисто висунув ультиматум⁷⁹ щодо передумов для початку мирних переговорів, активно поширювала ідею про те, що визнання російських територіальних надбань в Україні є неодмінною передумовою миру.

Водночас той факт, що попри засилля дезінформації і значний дипломатичний тиск з боку росії і Китаю в саміті взяли участь понад 100 представників, є безумовним успіхом України. Саміт точно не став “провалом” і “зустріччю Заходу у вузькому колі”, як це подавали проросійські медіа.

Наближення дати проведення Саміту миру спонукало російську систему дезінформації перейти до ще більш агресивної тактики відвернення уваги від цього важливого заходу. До росії приєднався також Китай, який в публічній площині просував свій ”мирний план”, який зводиться по суті до заморожування статусу-кво, аргументуючи це тим, що обговорення умов миру має відбуватися у присутності обох сторін конфлікту. Росія публічно і через дипломатичні канали активно просувала китайський мирний план. Водночас непублічно Китай переконував, а подекуди й шантажував країни, які орієнтуються на його позицію, щодо доцільності утриматися від участі у Саміті миру. Росія активно стверджувала, що вона представляє «глобальний південь», а разом з нею і «глобальну більшість», яка відкидає позицію «воєнізованого Заходу». Це, зокрема, продемонструвала зустріч БРІКС+, яка завершилася в Росії 11 червня⁸⁰.

У розвиток теми проведення Саміту миру росія також просувала тезу про те, що українські солдати є гарматним м’ясом для НАТО, а рівень втрат ЗСУ є надзвичайно високим⁸¹. Для поширення цього меседжу росія використала мережу сайтів і каналів, перекававши текст повідомлення понад 20 мовами. Водночас російські пропагандисти замовчують, наприклад, факт виходу розслідування “Медузи”⁸² про те, що майже 20 тисяч найманців з “Групи Вагнера” загинули під час штурму Бахмуту.

⁷⁴ <https://euvsdisinfo.eu/peace-in-the-service-of-war/>

⁷⁵ <https://euvsdisinfo.eu/thirteen-myths-about-russias-war-against-ukraine-exposed/>

⁷⁶ <https://rossaprimavera.ru/news/06f96d29>

⁷⁷ <https://russtrat.ru/analytics/3-may-2024-2036-12455>

⁷⁸ <https://inews.ma/news/5727824>; <https://m.sa24.co/show770567537.html>

⁷⁹ <https://x.com/EUvsDisinfo/status/1803063178517000518>

⁸⁰ https://mid.ru/ru/foreign_policy/news/1956127/

⁸¹ <https://www.ritmeurasia.ru/news--2024-05-30--finansovye-rezervy-rossijskie-a-procenty-po-prihoti-zapada-ukrainskie-73621>

⁸² <https://meduza.io/en/feature/2024/06/10/new-investigation-shows-that-yevgeny-prigozhin-s-wagner-group-lost-almost-20-000-men-in-the-battle-for-bakhmut-and-paid-their-families-more-than-a-billion-dollars-in-compensation>

Будь-які згадки про ініційований В. Зеленським Саміт миру кремлівська пропагандистська машина подає через призму оруеллівського сприйняття. Прокремлівські медіа використовують наратив миру для обґрунтування власної геноцидної війни, відкидають всі без винятку мирні зусилля, запропоновані Україною, або перекладають власну провину за початок війни на Україну та Захід⁸³. Тому не дивно, що як тільки Кремль дізнався про саміт, його апарат дезінформації почав продукувати купу дивних і відволікаючих наративів.

Чим ближче до саміту, тим більш надуманими ставали прокремлівські наративи⁸⁴. Деякі спікери пов'язували мир в Україні з результатами європейських виборів, стверджуючи, що мир буде можливий лише тоді, коли Європа покине Україну, або що Україна – “отруєна чаша” для Заходу⁸⁵. Інші намагалися висміяти Україну, стверджуючи, що захід проводився лише для того, щоб Зеленський міг випрошувати гроші⁸⁶, або ж Саміт миру є ще одним Євробаченням⁸⁷.

За кілька днів до дати проведення Саміту миру стало зрозуміло, що Україні за дієвої підтримки партнерів (передусім США) вдалося мобілізувати до участі у заході близько сотні держав і авторитетних міжнародних організацій, що автоматично перетворювало саміт на безпрецедентний за кількістю і статусом учасників міжнародний форум, який поступається представництвом лише Генеральній асамблеї ООН. За таких обставин росія не могла більше ігнорувати таке поважне міжнародне зібрання, яке мало виробити механізм досягнення миру в конфлікті, де однією зі сторін є власне росія.

Водночас прокремлівська дезінформаційна екосистема напередодні Саміту миру активно працювала над тим, щоб донести учасникам зібрання і решті країн своє основне повідомлення – будь-яка зустріч щодо миру без присутності росії є безглуздою. Для того, щоб зробити цю думку легітимнішою і більш популярною, Кремль знову демонстрував фальшиву відкритість до переговорів. Про рівень сприйняття ризиків від проведення Саміту миру промовисто говорить той факт, що для притлумлення інформаційного резонансу було навіть задіяно спікера найвищого рівня – В. Путіна. Напередодні саміту Путін зробив спробу переключити увагу міжнародної спільноти на свої умови припинення вогню⁸⁸. Момент для оприлюднення своїх умов був обраний майже ідеальний – за кілька днів до початку саміту, що переносило основний фокус уваги громадськості на обговорення саме умов мирного врегулювання війни.

Попри те, що Путін назвав свій список вимог «умовами для мирних переговорів», за своєю суттю це був ультиматум Україні. Цим ультиматумом росія переконливо показала західним партнерам України і нейтральним країнам своє справжнє ставлення до мирних перемовин, суть яких зводилася лише до розпливчастої обіцянки припинення вогню. Цілковито очевидно, що «умови», висунуті Путіним, є абсолютно неприйнятними і невиконуваними⁸⁹, бо вимагають від України капітуляції перед росією, добровільної відмови від частини своєї території та обмеження національного суверенітету. В результаті вимоги очікувано відхилили

⁸³ <https://euvsdisinfo.eu/the-kremlins-call-for-peace-is-still-masking-a-bloody-empire/>

⁸⁴ <https://euvsdisinfo.eu/the-kremlins-disinformation-narratives-about-the-summit-on-peace-in-ukraine/>

⁸⁵ <https://aif.ru/politics/world/zelenskiy-razdrzhaet-lukyanov-oni-eshchy-dumayut-uteretsya-ili-vvesti-voyska>

⁸⁶ <https://pravda-en.com/world/2024/06/12/571749.html>

⁸⁷ <https://www.rt.com/russia/598937-zelensky-peace-conference-eurovision/>

⁸⁸ <https://www.reuters.com/world/europe/putin-says-west-needs-find-way-work-with-russia-2024-06-14/>

⁸⁹ <https://x.com/DmytroKuleba/status/180172262665555773>

як ультимативні⁹⁰. Але прокремлівська екосистема дезінформації скористалася нагодою, щоб знову звинуватити Захід у розпалюванні війни⁹¹ та зобразити Путіна зацікавленим у мирі⁹².

Після оголошення Путіним своїх “умов” стало остаточно зрозуміло, що росія не зацікавлена в жодних переговорах⁹³, її влаштовує нинішня ситуація і вона впевнена в подальшому успіху на полі бою. Путінський перелік умов для припинення вогню⁹⁴ був просто старою радянською тактикою переговорів – висувати нереалістичні максималістські вимоги та не відступати від них, доки сторони не підуть на компроміс.

Насправді зусилля Кремля з підважування міжнародного сприйняття Саміту заради миру в Україні⁹⁵ були цілком передбачуваними. Оскільки не вдалося зірвати саміт або суттєвим чином знизити його представницький рівень, прокремлівські ЗМІ намагалися в публічній площині применшити його значення, стверджуючи, що це був повний дипломатичний провал⁹⁶ або звичайний «міжсобойчик»⁹⁷. Вони також намагалися затаврувати Швейцарію як непридатну для сприяння будь-яким мирним зусиллям країну⁹⁸ і звинуватити Захід у перешкоджанні досягненню миру⁹⁹. Зрозуміло, що “мир” в уявленні росії – це повна і беззастережна капітуляція України.

Ще одним важливим меседжем кремлівської пропаганди стосовно Саміту миру було проштотувати думку про те, що саміт – це змова Заходу з метою обдурити росію. Але оскільки на заході були присутні високопоставлені представники з 92 країн світу, Кремль зосередився на країнах, які не підписали комюніке Саміту миру¹⁰⁰. Іншим важливим аспектом критики саміту став акцент¹⁰¹ на відсутності на ньому росії та Китаю¹⁰². Можливо, Кремль намагався применшити високий рівень представництва заходу, оскільки контраст між підтримкою України та посиленням ізоляції росії був надто різким¹⁰³.

⁹⁰ <https://unn.ua/en/news/us-ambassador-to-the-security-council-putins-peace-plan-makes-a-mockery-of-un-principles>

⁹¹ <https://iz.ru/1712640/alena-nefedova/mirnyi-balans-putin-nazval-usloviia-prekrashcheniia-ognia-i-nachala-peregovorov-s-kievom>

⁹² https://www.rbc.ru/politics/14/06/2024/666c46c79a79475416d89d4f?from=from_main_2RBC

⁹³ <https://understandingwar.org/backgrounders/why-putin-remains-uninterested-meaningful-negotiations-ukraine>

⁹⁴ [https://euvsdisinfo.us11.list-](https://euvsdisinfo.us11.list-manage.com/track/click?u=cd23226ada1699a77000eb60b&id=825ccc3b8a&e=a70d350c8a)

[manage.com/track/click?u=cd23226ada1699a77000eb60b&id=825ccc3b8a&e=a70d350c8a](https://euvsdisinfo.us11.list-manage.com/track/click?u=cd23226ada1699a77000eb60b&id=825ccc3b8a&e=a70d350c8a)

⁹⁵ <https://en.detector.media/post/doves-of-peace-and-the-swiss-fake-russias-attempts-to-undermine-the-global-peace-summit>

⁹⁶ https://www.ng.ru/world/2024-06-16/1_9028_formula.html?from=mainNezavisimayaGazeta

⁹⁷ <https://www.rbc.ru/politics/16/06/2024/666e46a89a7947ffa35cfccf?from=mainRBC>

⁹⁸ <https://rg.ru/2024/06/16/konferenciia-v-shvejcarii-okazalas-lishennym-smyslovoj-nagruzki-meropriiatiem.html?from=mainRossiyskayaGazeta>

⁹⁹ https://www.kommersant.ru/doc/6772892?from=glavnoe_3Kommersant

¹⁰⁰ <https://www.rt.com/russia/598229-ukraine-peace-summit-scam/>

¹⁰¹ <https://iz.ru/1713390/semen-boikov/shveitsarskii-sindrom-pochemu-sammit-mira-po-ukraine-zakonchilsia-nichem>

¹⁰² <https://www.vedomosti.ru/politics/articles/2024/06/17/1044129-pervii-sammit-mira-ne-pomog-situatsii-na-ukraine?from=mainVedomosti>

¹⁰³ <https://x.com/EUvsDisinfo/status/1803063178517000518>

Як завжди, лунали й більш радикальні кремлівські голоси. Сам Путін порівняв саміт з «паноптикумом»¹⁰⁴, деякі коментатори назвали його «сатанинським балом»¹⁰⁵. Інші пішли ще далі, порівнюючи Саміт миру із «Фермою тварин» Оруелла¹⁰⁶ або називаючи його «воєнною конференцією»¹⁰⁷.

Кінцева мета Кремля – зобразити Україну та її союзників як підбурювачів війни, щоб зняти з себе будь-яку відповідальність та подати неспровоковану агресивну війну росії проти України як виправданий акт самооборони.

І немає кращого способу переконати в цьому громадськість, ніж стверджувати, що Україна вже відмовилася від майже узгодженого мирного договору у 2022 році в Стамбулі, і що відтоді саме Україна несе відповідальність за людські втрати і страждання.

Прокремлівські дезінформаційні медіа почали робити вкиди про те, що у 2022 році Україна відмовилася від мирних переговорів з росією ще наприкінці 2023 року. На початку 2024 року вони знову поширили спростовані звинувачення про те, що Захід повною мірою відповідає за зрив російсько-української мирної угоди, оскільки тодішній прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон вимагав¹⁰⁸, щоб Україна вийшла з переговорів.

Варто не забувати, що у Стамбулі не було готової до підписання мирної угоди. В той час там проходили мирні перемовини, які не дали результату. А справжньою причиною того, чому переговори зайшли в глухий кут, було виявлення наслідків жорстоких злочинів, які Росія вчинила під час окупації Бучі та інших міст навколо Києва.

- **Мобілізація в Україні**

Прокремлівські медіа продовжують тримати у фокусі уваги питання мобілізації до ЗСУ. У червні ледь не всі кремлівські канали комунікації (державні медіа, z-телеграм-канали, боти у соцмережах X, TikTok та проросійський японськомовний сайт) поширювали фейкову обкладинку нібито британського журналу “The Economist” із ілюстрацією, де чоловік з отворами від куль у спині лежить на надувному колі у жовто-блакитних кольорах із заголовком “Річка смерті. Тисячі українців призовного віку ризикують життям, перепливаючи підступні води”¹⁰⁹. Водночас на сьогодні у підриві довіри до мобілізації та роботи ТЦК найбільш активну роботу виконують українські регіональні Телеграм-канали, публікуючи відео та коментарі, які показують співробітників ТЦК у непривабливому образі та агресивно критикують мобілізацію.

- **Теракт у Дагестані**

Участь росії у війні на території України дозволяє російському керівництву подавати будь-які непередбачені надзвичайні події, що відбуваються на її території, у прив'язці до

¹⁰⁴ <https://iz.ru/1681062/2024-04-11/putin-nazval-panoptikumom-konferentciiu-po-ukraine-v-shveitcarii>

¹⁰⁵ https://dzen.ru/a/ZlwmTWfy1ChkhmU_

¹⁰⁶ https://t.me/medvedev_telegram/507?from=mainTelegram

¹⁰⁷ <https://t.me/logikamarkova/12349?from=mainTelegram>

¹⁰⁸ <https://am.sputniknews.ru/20240517/vy-chto-s-dubu-rukhnuli-putin-ob-usloviyakh-uregulirovaniya-na-ukraine--video-75906255.html>

¹⁰⁹ https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3872313-ricka-smerti-rosprop-posirue-fejki-pro-tisu-i-ukrainskorumunskij-kordon.html?utm_source=substack&utm_medium=email

України. Точно так сталося після трагічних подій 23 червня в Дагестані. Російські пропагандисти поширили безпідставні звинувачення в тому, що українська розвідка за підтримки країн НАТО організувала теракти в Дагестані¹¹⁰. Поширення цих неправдивих заяв слугувало ідеї підтримки російських наративів про те, що в Україні при владі перебуває “терористичний режим” і звинувачення країн Заходу в “підтримці терористичних організацій”, зокрема і на Близькому Сході.

Російська дезінформаційна система традиційно приписує відповідальність за здійснені на своїй території теракти та напади на релігійні громади зовнішнім силам. Ця тактика спрямована на те, щоб відвести відповідальність від Кремля, применшити роль внутрішньо політичних факторів у терактах, приховати неадекватність дій російських спецслужб, а також сприяти підвищенню недовіри до західних країн та України в російському суспільстві.

Прикметно, що після теракту в підмосковному «Крокус Сіті Холі» прокремлівська екосистема дезінформації намагалася використати трагедію, щоб розпалити антиукраїнські та антизахідні настрої в Казахстані. Поширювалися неправдиві заяви про те, що Захід ініціював терористичну кампанію в Росії та Центральній Азії¹¹¹, щоб маніпулювати суспільними настроями та зняти будь-яку провину за наростання соціальної напруги в регіоні з Кремля.

- Застосування ядерної зброї росією

Згадки про ядерну зброю посідають особне місце в кремлівському арсеналі дезінформації, надто коли про ядерну зброю розповідає російський лідер В. Путін. Адресатом надсилання сигналів про плановані маніпуляції з ядерною зброєю є передусім виборці країн Заходу, а в другу чергу боягузливі еліти цих країн. Керівник російської держави, як правило, вдається до погроз застосування ядерної зброї у кількох випадках, як-от: проведення важливих заходів за участі західних лідерів, зокрема за участі президента України; анонсування поставок нових або збільшення кількості вже наявних типів озброєнь в Україну; підписання важливих дво- і багатосторонніх договорів, зокрема за участі України.

Впродовж 20–21 червня очільник росії Володимир Путін кілька разів говорив про ядерну зброю. Зокрема 20 червня під час візиту до В’єтнаму згадував про можливість “зниження порогу” застосування ядерної зброї в російській ядерній доктрині і що ймовірна майбутня стратегічна поразка російських сил на полі бою в Україні призведе до кінця державності росії. На думку фахівців ISW¹¹², В. Путін озвучує ядерні погрози, щоб підірвати зусилля міжнародної спільноти щодо узгодження стратегічного бачення перемоги України в загарбницькій війні проти росії. ISW зазначає, що Путін, можливо, помилково прирівняв російську поразку в Україні до екзистенційної загрози для російської держави, щоб послатися на винятковий випадок, коли наявна російська ядерна доктрина дозволила б застосувати ядерну зброю.

¹¹⁰ <https://ria.ru/20240624/slutskiy-1954935539.html?in=t>; https://t.me/slutsky_1/2769

¹¹¹ <https://russianskz.info/politics/14339-kak-zapadnaja-i-kiievskaja-propaganda-protivopostavljaet-kazahstan-rossii.html>

¹¹² <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-june-21-2024>

- *Нагнітання паніки в українському суспільстві*

Починаючи з квітня, російські війська суттєво наростили кількість повітряних атак на Харків та деякі інші міста Харківської області. Паралельно з цим росіяни посилили інформаційні операції проти Харкова, щоб переконати українців тікати з міста. Так російська пропаганда прагне налякати українців імовірним широкомасштабним наступом на Харків та можливим руйнуванням міста масовими обстрілами і домогтися переміщення мільйонів людей усередині України¹¹³. До інформаційних атак був залучений міністр закордонних справ росії С. Лавров який відзначив «важливу роль» Харкова в планах Володимира Путіна створити демілітаризовану «санітарну зону» в Україні. Цей меседж був поширений багатьма каналами з кремлівської орбіти.

Починаючи з січня 2024 року, фіксуються ознаки скоординованої кампанії, спрямованої на заповнення онлайн-простору постами, які мають залякувати і викликати тривожність та наголошують на невизначеній майбутній долі Харкова як непридатної для життя сірої зони¹¹⁴.

- *Чорний ринок зброї*

Постачання Україні озброєнь і боєприпасів західними партнерами є однією з головних тем просування прокремлівської пропаганди, орієнтованої на західну аудиторію. Ключовий меседж таких дезінформаційних кампаній – Україна перетворилася на один із найбільших чорних ринків західної зброї, на якому різні, зокрема міжнародні, бандитські угруповання і терористичні організації можуть безперешкодно закупити будь-які типи зброї та військової техніки. Серед нібито клієнтів українських продавців зброї є мексиканські наркокартелі, ХАМАС, африканські режими тощо¹¹⁵.

- *НАТО воює на боці України*

Російська екосистема дезінформації намагається створити стійку ілюзію участі військ НАТО на боці ЗСУ. З цією метою на початку травня англomовне китайське видання Asian Times¹¹⁶, посилаючись на статтю колишнього помічника заступника міністра оборони США (1981-1988) Стівена Браєна на сервісі Substack, повідомило¹¹⁷, що Франція офіційно вже відправила свої війська в Україну. Йдеться про начебто перших 100 військовослужбовців 3-го піхотного іноземного полку Французького іноземного легіону. Їх буцімто дислоковано у Слов'янську, аби допомогти 54-ій окремій механізованій бригаді ЗСУ. Згодом таку інформацію підхопили російські пропагандистські ЗМІ, а також телеграм-канали і акаунти в соціальній мережі X. Інформацію відразу спростували в Міністерстві закордонних справ Франції.

¹¹³ <https://www.understandingwar.org/backgrounder/russian-offensive-campaign-assessment-april-22-2024>

¹¹⁴ https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3858574-dezinformacia-sekretna-zbroa-rosii-v-kampanii-z-depopulacii-harkova.html?utm_source=substack&utm_medium=email

¹¹⁵ https://www.ukrinform.ua/rubric-factcheck/3877359-cornij-rinok-zahidnoi-zbroi-v-ukraini-sprostovanij-fejk-rosijskoi-propagandi.html?utm_source=substack&utm_medium=email

¹¹⁶ https://asiatimes.com/2024/05/france-sends-combat-troops-to-ukraine-battlefront/?utm_source=substack&utm_medium=email

¹¹⁷ https://weapons.substack.com/p/france-sends-troops-to-ukraine?utm_source=profile&utm_medium=reader2

Дана історія мала розвиток у незвичний спосіб. На початку червня у французьких та українських медіа з'явилась новина про «акцію», яка відбулась неподалік Ейфелевої вежі у Парижі. Біля підніжжя Ейфелевої вежі знайшли п'ять дерев'яних труп реального розміру, які залишили біля набережної Жака Ширака, на березі Сени. Всі вони були накриті французьким прапором із банером «Французькі солдати, які загинули в Україні»¹¹⁸.

- Роль західних медіа в поширенні дезінформації

Провідні американські та британські друковані та онлайн-ЗМІ (NYT, WP, WSJ, Guardian, Economist, Politico та ін.) становлять постійну загрозу та продовжують завдавати значної шкоди іміджу України за кордоном, регулярно публікуючи упереджені, необ'єктивні, необґрунтовані або навіть відверто неправдиві матеріали. Іноді розміщені матеріали мають чіткий російський слід й написані для впливу на громадську думку через поширення маніпулятивної або абсолютно недостовірної інформації. Так, наприклад, періодично з'являються матеріали, в яких йдеться про те, що Україна приречена на поразку і ніколи не зможе перемогти росію¹¹⁹, а тому має чимшвидше розпочати переговори про капітуляцію.

Західні медіа у своїх матеріалах продовжують активно використовувати посилення на анонімні джерела на підтвердження своїх тез і припущень¹²⁰, особливо коли йдеться про інсайдерську інформацію сенсаційного чи ексклюзивного характеру. Прикметно, що тональність таких матеріалів здебільшого відповідає тезам прокремлівської пропаганди. Подекуди навіть органи державної влади України змушені офіційно спростовувати достовірність окремих редакційних матеріалів, опублікованих західними медіа. Зокрема, 5 червня Міністерство енергетики України оприлюднило офіційний коментар¹²¹ про те, що стаття Financial Times під назвою "Росія знищила більше половини енергетики України"¹²² "має ознаки інформаційно-психологічної операції (ІПСО), носить маніпулятивний характер та просуває наративи ворога".

На початку червня було опубліковано результати чергового журналістського розслідування¹²³, в якому йдеться про те, що керівник українського бюро "The Washington Post" Ізабель Хуршудян має проросійську позицію і тривалу історію персональних зв'язків з рф, через що підготовлені нею матеріали про російсько-українську війну не відповідають базовим стандартам об'єктивної журналістики і часто прямо або опосередковано відтворюють наративи російської пропаганди.

¹¹⁸ https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3872385-ak-francia-protistoit-rosijskim-informacijnim-vkidam.html?utm_source=substack&utm_medium=email

¹¹⁹ <https://foreignpolicy.com/2024/05/09/america-ukraine-forever-war-congress-aid/>

¹²⁰ <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/05/29/us-ukraine-nuclear-warning-strikes/>

¹²¹

<https://www.facebook.com/minenergoUkraine/posts/pfbid02UcVqKSXfPvGTcB4UWUBfadqg1qXiGchrCYqT6SBqXHsrVXMAiPzd4pUA2JwKfV6eI>

¹²² <https://www.ft.com/content/4d583259-7565-4cbc-972e-ea77f4a76175>

¹²³ https://lb.ua/blog/vadym_denysenko/617006_pro_informatsiynu_viynu_vuha.html

- *Вибори до Європейського парламенту*

За результатами проведення виборів до Європейського парламенту російські державні та прокремлівські медіа продовжили спроби атакувати ключових європейських лідерів та європейські інституції загалом. При цьому більшість проросійських спікерів ігнорують результати виборів як нерепрезентативні, тому що сам виборчий процес, за їхньою версією, є нелегітимним, неподставницьким і позбавленим політичної ваги.

Тільки-но стали відомі попередні результати виборів, російське державне інформаційне агентство і один з ключових кремлівських рупорів ТАСС випустив великий матеріал з інтерпретацією результатів. Ключове повідомлення відображене в самому заголовку: «Громадяни ЄС висловилися проти курсу Брюсселя, але їх не почують»¹²⁴.

Провідні російські державні телеканали наголошували на «помилковій підтримці України» як елементі, який так чи інакше відіграв роль у більшості політичних питань в процесі виборчої кампанії. В результаті «бюрократи в Брюсселі» нібито не прислухалися до антивоєнних голосів. Загалом через об'єктив кремлівського ТБ вибори виглядали як своєрідний референдум про підтримку України чи про перемовини з росією.

Маючи великий дипломатичний досвід, російські ділові та політичні еліти добре усвідомлюють важливість європейських виборів для наступного відбору лідерів і політичних балансів у європейській системі. Однак Москва не хоче створювати у громадськості враження наявності у неї особливого інтересу до європейської політичної динаміки, оскільки це додало б небажаної довіри системі ЄС.

Водночас російська екосистема дезінформації з великою серйозністю поставилася до виборів до Європейського парламенту, свідченням чому є перелік використаних інструментів, технік, каналів комунікації. Фахівці з протидії дезінформації з підрозділу EUvsDisinfo виділяють чотири основні тактики, які були застосовані Кремлем для отримання вигідного для себе результату на виборах до Європейського парламенту:

1. Персональна дискредитація ключових осіб¹²⁵. Цілями російських дезінформаційних кампаній у звітному періоді були всі без винятку європейські політики першого ешелону, які мають проукраїнську позицію. Проте головним пріоритетом наклепницьких кампаній Кремля продовжує залишатися президент України В. Зеленський. Його звинувачують майже у всьому: від планування хімічних чи ядерних ударів по росії та викачування мільярдів допомоги з ЄС і США до купівлі приватних розкішних особняків за межами України, щоб переїхати туди після ядерного Армагедону. Ці кампанії спрямовані на те, щоб підірвати широку та потужну європейську підтримку України.

У світлі проведення виборів до Європейського парламенту російські державні та прокремлівські медіа активізували зусилля з дискредитації ключових європейських лідерів. Поширення наклепів, викривлення заяв та поширення відвертої неправди стали основою російського арсеналу проти лідерів ЄС. Найбільш яскравими прикладами докладання зусиль Кремлем стали неправдиві заяви та гомофобні напади на президента Франції Еммануеля Макрона та його родину, прем'єр-міністра Іспанії Педро Санчеса, президента Європейської комісії Урсулу фон дер Ляєн та високого представника ЄС Жозепа Борреля. Такі наклепницькі

¹²⁴ <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/21055965>

¹²⁵ <https://euvsdisinfo.eu/elections-are-battlefields-for-the-kremlin-go-after-the-leaders/>

кампанії зазвичай супроводжували заяви лідерів ЄС на підтримку України або проти війни Росії в Україні.

2. Стимулювання розколу¹²⁶. Російські державні та прокремлівські медіа все частіше намагаються спрямовувати свою діяльність на ЄС з метою впливу на зміст публічних дискусій. Представляючи свої пропагандистські інструменти як вільні ЗМІ (якими вони зовсім не є), прокремлівські маніпулятори використовують функції відкритого суспільства: публічні дебати та зворотний зв'язок, за допомогою яких вільні ЗМІ передають інформацію. Проросійські медіа намагаються змусити всіх повірити, що система ЄС є аморальною та лицемірною, а сам ЄС є нефункціональним, існує в паралельній реальності та перебуває на межі розпаду. І взагалі система виживає лише тому, що є маріонеткою Вашингтона. Тому немає жодних підстав голосувати за таку гнилу структуру.

3. Засилля неправдивої інформації¹²⁷. Ця тактика полягає у наповненні інформаційного простору великою кількістю неправдивої інформації для розмивання частки правдивого якісного контенту, щоб налаштувати європейську громадськість проти України та маніпулювати публічним порядком денним ЄС. Цю техніку також іноді називають “океаном брехні”, оскільки вона прагне домінувати в інформаційному середовищі за рахунок надлишку оманливих, фальшивих і маніпулятивних наративів.

Ця дезінформаційна операція Кремля була підтримана значним бюджетом і цілим переліком різних медіа, які ведуть мовлення більш ніж 20 мовами і здатні поширювати дезінформацію по всьому світу. З технічного боку операція активно використовує інтернет-ботів, штучний інтелект і різні технології соціальних мереж для розширення свого охоплення, публічні демонстрації та популярні хештеги для впровадження дезінформації.

4. Всі не без гріха¹²⁸. Це особливий варіант підходу «не все так однозначно»: трюк, який використовується для того, щоб відвернути критику від головної теми за допомогою контраргументів в стилі «нехай ваші аргументи будуть слухними, але подивіться на себе».

Ця тактика полягає в спробі зобразити негативну картину Європи для уникнення незручних порівнянь з росією. Вона полягає у масовому поширенні тверджень про те, що Європа є корумпованою і нефункціональною для того, щоб уникнути незручних питань про росію. Наприклад, Кремль використовував теорії про те, що вибори в ЄС такі ж фальшиві, як і російські, що розпад Європи відбудеться дуже скоро, а також конспірологічні теорії про «глобальну еліту». Ці зусилля були спрямовані на зниження явки виборців і підготовку заперечень легітимності результатів виборів.

Усі ці старання скеровані на те, щоб зіпсувати атмосферу довіри до традиційних інститутів демократії, яка існує в європейських країнах, зменшити явку виборців на дільниці, порушити порядок денний напередодні виборів до Європейського парламенту або маніпулювати ним. Ці маніпуляції також готують ґрунт для наративів, які заперечують легітимність результатів виборів і процесів, що відбуваються після виборів до Європарламенту. Крім того, вони спрямовані на підрив легітимності ЄС в цілому.

¹²⁶ <https://euvsdisinfo.eu/elections-are-battlefields-for-the-kremlin-sow-distrust-and-discontent/>

¹²⁷ <https://euvsdisinfo.eu/elections-are-battlefields-for-the-kremlin-flooding-the-information-space/>

¹²⁸ <https://euvsdisinfo.eu/elections-are-battlefields-for-the-kremlin-drag-everyone-down-into-the-mud/>

ВИСНОВКИ

Впродовж досліджуваного періоду майже весь перелік інформаційних загроз був пов'язаний з РФ, яка продовжує використовувати для просування вигідних наративів свою розгалужену дезінформаційну систему, що складається з традиційних і онлайн-медіа (підконтрольних і афілійованих), мережі вебсайтів, анонімних Телеграм-каналів, акаунтів у соціальних мережах і армії ботів. У звітному періоді активність російської дезінформаційної машини досягла пікових значень, що помітили на найвищому рівні в кількох європейських країнах.

Залишаючись основною загрозою для збереження української державності, росія веде проти України не лише конвенційну війну військовими засобами, але й масовано атакує український інформаційний простір, намагаючись обмежити національний суверенітет. Станом на сьогодні російська держава повністю фінансує свою пропагандистську інфраструктуру, тенденції до скорочення фінансування не помітні, що засвідчує виняткову важливість інформаційної сфери для досягнення російським військово-політичним керівництвом поставлених цілей. Перешкоджає досягненню цілей лише виявлення та нейтралізація законспірованих агентів впливу, акаунтів у соціальних мережах, ботоферм.

РФ не збавляє обертів в кількості дезінформаційних атак на Україну – за даними EU East Stratcom Task Force, понад половина всіх інформаційних атак, які здійснює кремлівська пропагандистська машина, спрямовані проти України. Арсенал використовуваних РФ засобів шкідливого впливу на український інформаційний простір лише зростає, збільшується залучення автоматизованих систем, ШІ, мереж сайтів і каналів у соціальних мережах, ботів.

Росія жодним чином не визнає своєї поразки, а навпаки, налаштована на перемогу, продовжує прагнути не лише мати вплив на ключові суспільно-політичні процеси, але й просувати власний порядок денний в окремих країнах ЄС, нарошуючи заради цього свої дезінформаційні зусилля. Триває реалізація організованої Кремлем кампанії Doppelganger, яка продовжила спотворювати реальність під час виборів до Європейського парламенту. Кампанія Doppelganger, про яку вперше заговорили у вересні 2022 року, є багатогранною закордонною операцією з інформаційних маніпуляцій і втручання (Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI)) походженням з Росії. Основною метою кампанії Doppelganger є маніпулювання громадською думкою, підважування закордонної підтримки України, стимулювання розколу між країнами, які підтримують Україну, використання політичних і соціальних вразливостей і просування російських наративів. У кампанії використовуються методи клонування доменів і тиражування для створення “клонів” веб-сайтів, які видають себе за поважні європейські медіа¹²⁹. Погрози можливістю застосування ядерної зброї активно застосовуються під час коментування найбільш чутливих для Кремля тем.

Ці неоригінальні сайти, які знищують довіру до справжніх онлайн-медіа, використовуються для поширення сфабрикованого контенту, поглиблення політичної поляризації, сприяння євроскептицизму, дискредитації конкретних політичних організацій і

¹²⁹ <https://euvsdisinfo.eu/doppelganger-strikes-back-unveiling-fimi-activities-targeting-european-parliament-elections/>

урядів та одночасної підтримки інших. Наративи, які використовуються в кампанії Doppelganger, адаптовані до конкретних країн і відображають стратегічний підхід і цілі кампанії.

Значна частина наративів, підтримуваних російською стороною проти України, стосувалася Саміту миру, що відбувся 15–16 червня у Швейцарії¹³⁰. Москва намагалася у такий спосіб налякати або переконати інші країни не брати участі у заході. Крім того, Росія здійснювала прямий дипломатичний тиск на низку країн, щоб не допустити їх до участі в ініційованому Зеленським мирному саміті. Через небезпідставні побоювання, що велика кількість країн вимагатиме від Росії припинити війну, кремлівська дезінформаційна машина намагалася підірвати правову складову мирного процесу, заперечуючи легітимність українського уряду.

З наближенням дати проведення Глобального саміту заради миру в Україні все більше каналів і спікерів були задіяні в просуванні неправдивого меседжу про готовність Росії до мирних переговорів і нібито повну незацікавленість у них України, яка відмовляється від мирного врегулювання під тиском своїх західних союзників. При цьому повністю ігнорується той факт, що висунуті Росією передумови для початку таких переговорів є неприйнятними для України.

Виступ Путіна напередодні Саміту миру розкрив два важливі аспекти позиції росії щодо війни. По-перше, війна росії проти України ніколи не була ідеологічною і не стосувалася «денацифікації» чи «демлітаризації». Від самого початку головною метою Росії у війні було захоплення українських земель та знищення української державності. До того ж підхід Путіна до сучасних міжнародних відносин базується на імперіалістичному менталітеті часів холодної війни, де світ поділений на «сфери впливу», а сильні держави можуть порушувати загальновизнані правила і діяти безкарно. Саме в такій парадигмі «багатополярного світового порядку» діє кремлівське керівництво.

Армія ботів, віртуальних акаунтів, що мають українські прізвища і українською мовою поширюють дезінформацію, налічує тисячі одиниць. Боти беруть активну участь в обговоренні актуальних питань міжнародних відносин, політики, соціальної сфери, економіки, мобілізації, бойових дій тощо, просуваючи наративи, які відповідають основним тезам російської спотвореної реальності. Завдання ботів – через коментарі змінити громадську думку, апелюючи до емоцій – ненависті, зневіри, паніки, страху і розбрату. Діяльність кремлівських ботофабрик фіксується у YouTube, Facebook, Instagram, TikTок, на сайтах популярних в Україні інтернет-видань. Крім того, є чітка тенденція до збільшення кількості ботів для просування кремлівських наративів за кордоном.

Після виборів до Європейського парламенту, що відбулися 6–9 червня, прокремлівські медіа прагнули підірвати довіру до їх результатів і внести розкол. Вони стверджували, що виборам бракувало легітимності та представництва, формували хибну думку, що Європейський парламент всього лише “проштамповує” рішення, ухвалені Європейською Комісією. Поширювався дезінформаційний наратив про те, що брюссельська еліта ігноруватиме голоси громадян ЄС. Російські чиновники намагалися використати вибори для посилення політичної нестабільності, закликаючи таких лідерів, як Макрон і Шольц, піти у відставку. Інші

¹³⁰ <https://tass.ru/politika/20845491?ysclid=lwem01e7fh12514702TASS>

прокремлівські ЗМІ намагалися “скасувати” вибори, представивши їх як референдум про підтримку України, пророкуючи неминучий крах Заходу. Ці зусилля були спрямовані на те, щоб підірвати результати виборів і вбити клин всередині ЄС, унеможлививши подальшу підтримку України.

Значну частину своїх зусиль рупори Кремля і підконтрольні тролі спрямовували на протидію процесам, які були спричинені діями самої Москви. Серед них – запобігання, блокування або принаймні сповільнення процесу інтеграції України до ЄС і НАТО, підрих ідеї мирних переговорів, звинувачення керівництва Вірменії у намірі диверсифікувати міжнародні торгові і безпекові зв’язки, а також нівелювання зусиль цивілізованого світу, спрямованих на протидію ядерній програмі Північної Кореї.